

Тези доповіді.

Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування: IV Міжнародна науково-практична конференція. 31 березня 2023 р.

Галина Максимович
старший викладач, м. Київ

ВИКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ІНТЕГРОВАНІЙ МЕТОДИЧНІЙ ПЛАТФОРМІ CLIL

У сучасному суспільстві особливого значення набувають питання соціалізації молодих людей у міжнаціональному і міжкультурному просторі, а знання іноземної мови розглядається як один з інструментів розширення професійних знань і можливостей студентів. Конкурентоспроможними на ринку праці є ті, хто за необхідності вміють водночас поєднувати, аналізувати та застосовувати свої знання з декількох дисциплін. У XXI столітті виграє той фахівець, який має не тільки фахові знання, а ще й знає іноземні мови. Приєднання України до Болонського процесу дає новий імпульс модернізації вищої професійної освіти, відкриває додаткові можливості для участі українських вишів у міжнародних проєктах, а студентам, магістрантам, аспірантам та викладачам вищих навчальних закладів – в академічних обмінах з університетами європейських країн. Відповідно перед методикою викладання іноземних мов стоїть завдання пошуку оптимальних шляхів досягнення достатнього рівня володіння іноземною мовою для професійного спілкування.

Одним з таких оптимальних шляхів є впровадження в навчальний процес предметно - мовного інтегрованого навчання, а саме методики CLIL (Content and Language Integrated Learning), тобто методики двомовної освіти, у якій немовні навчальні предмети або їх частини, як то окремі теми навчального предмету, викладаються іноземною мовою. Мета використання методики проблемно-мовного інтегрованого навчання у закладі вищої освіти – це одночасне вивчення профільного предмета та опанування іноземної мови. Тобто, мова перестає бути об'єктом навчання, а стає засобом отримання професійних знань. Таким чином реалізується два завдання CLIL: навчання через іноземну мову та іноземної мови – через зміст профільної дисципліни, що вивчається. Завдяки співпраці викладачів мовних і немовних предметів відбувається включення словникового запасу, термінології і текстів у процес навчання.

CLIL надає учням можливість використовувати знання іноземної мови у процесі вивчення інших вузівських предметів, тим самим підвищує їхню впевненість у знаннях іноземної мови та мотивацію студентів до вивчення іноземних мов, знімає мовний бар'єр у спілкуванні іноземною мовою у професійному контексті, допомагає у засвоєнні специфічних термінів, певних мовних конструкцій і розширенні словникового запасу.

Насправді методика не нова, і багато викладачів успішно використовують її без знання терміна, прийнятого ще в 1994 році Девідом Маршем із університету Фінляндії. Саму технологію було запроваджено у 20 європейських країнах у 2007 році. У кожній з країн реалізація методу має свої особливості. Використання методики CLIL у різних країнах дозволило визначити не тільки плюси, а також певні проблеми її впровадження в навчальний процес з урахуванням специфіки кожної з них, як то проблем людських ресурсів, законодавчих, матеріальних та фінансових аспектів та таких, що пов'язані власне з навчальним процесом. Україна, яка прагне стати частиною Європейського Союзу, обрала один з сучасних напрямів

реформування середньої та вищої освіти – перехід на викладання дисциплін англійською мовою, як основу формування двомовного середовища. Саме, ряд ВУЗів, зокрема і НАУ, запровадили двомовну професійну освіту, надаючи українським студентам можливість вивчати різні предмети технічних та гуманітарних спеціальностей англійською мовою.

Навчання за методикою CLIL базується на чотирьох «с»: content, cognition, communication, culture (зміст, пізнання, спілкування, культурологічні знання).

(Content) Зміст навчального матеріалу, який передбачає розвиток знань та умінь з обраного (професійного) предмета;

(Communication) спілкування, яке передбачає використання іноземної мови для вивчення обраного предмета і навпаки;

(Cognition) пізнання, що передбачає розвиток логічного мислення, абстрактного в тому числі й уміння поєднувати отримані знання з вираженням власних думок іноземною мовою;

(Culture) культура, яка передбачає розвиток альтернативних напрямків вивчення матеріалу, забезпечує порозуміння в аудиторії, що поглиблює усвідомлення студентом себе та розуміння оточення, світу загалом.

Головна відмінність методики загальної англійської мови від методики CLIL полягає в тому, що перша передбачає вивчення граматичних правил та лексики, відпрацьовує навички письма та читання. Відмінною рисою методики CLIL є її комплексний підхід до змісту предмета та мови. Слід зазначити, що на відміну від традиційного навчання в CLIL студенти роблять значно більше мовних помилок, які переважно мають лексичний характер. Саме ці помилки, як правило, коригуються, а граматичні ігноруються, якщо вони не порушують смислового навантаження. Викладач повинен уникати негативної оцінки вимови учня. Необхідно створити комфортне середовище для іншомовного спілкування аудиторії, що навчається.

Слід розуміти, що методика CLIL базується на використанні не тільки друкованого автентичного матеріалу (підручників, навчальних посібників, словників, тощо) а й відео- та аудіо-ресурсів з активізацією професійного глосарію, Інтернет ресурсів, на використанні різноманітного наочного матеріалу зі спеціальності, що вивчається іноземною мовою, в тому числі власне з іноземної мови, на використанні таких освітніх технологій, як дискусія, дебати, різні види парної/групової роботи , на багатій тестовій базі з різними видами тестових завдань, що дозволяє як самому учню, так і викладачеві провести контроль своєї діяльності.

Однією з переваг двомовної професійної освіти являється те, що у низці вищих країни проводяться науково-практичні інтернет-конференції іноземною мовою з подальшою публікацією збірки статей студентів, магістрів, аспірантів (здобувачів) на теми наукових досліджень. Це досить ефективний спосіб удосконалення іншомовної компетенції студентів, оскільки передбачає не лише проведення дослідження з якоїсь теми, підготовку публікації за результатами дослідження, а й переклад матеріалу, складання анотації іноземною мовою, а також іншомовний виступ із презентацією результатів своєї роботи перед аудиторією.

Враховуючи широкий ряд позитивних відгуків та результатів успішної світової імплементації методики предметно-мовного інтегрованого навчання, існують і певні складності. У наукових працях за даною методикою нерідко наголошується, що «викладач насамперед має бути спеціалістом у певній професійній галузі, оскільки предметний зміст – головний принцип CLIL. І надалі, природно, передбачається високий рівень володіння іноземною мовою (в ідеалі – викладач має додаткову кваліфікацію лінгвістичного спрямування). Одним із способів вирішення проблеми, який успішно реалізується в багатьох вищах, є підвищення рівня знань з іноземної мови викладачами - предметниками, а також консультації їх при підготовці лекцій і навчально-методичних матеріалів з викладачами кафедр іноземних мов. Варто

зазначити, що вищезгадана проблема успішно вирішується у НАУ, зокрема кафедрою іноземних мов за фахом були запроваджені курси вивчення іноземної мови для викладачів, які, успішно склавши іспит, отримують додаткову кваліфікацію лінгвістичного спрямування (міжнародні сертифікати). Крім того, дуже ефективними, хоча і складно здійсненими в силу економічних причин, є стажування в країнах, мова яких вивчається, для вдосконалення володіння іноземною мовою.

До існуючих складнощів можна віднести, все ж таки, і той факт, що програмових годин на дисципліну для вивчення іноземної мови не достатньо, а отже студенти не мають достатньо можливостей для удосконалення своїх навичок говоріння та слухання іноземною мовою, тобто втрачають комунікативну компоненту навчання.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що предметно-мовне інтегроване навчання дозволяє реалізувати основну мету вивчення іноземної мови у вищій школі, а саме: розвинути практичні навички використання іноземних мов у ситуаціях повсякденного академічного (навчального) спілкування з урахуванням лінгвокраїнознавчих аспектів, тобто опанувати спільну мовну, навчальну та професійну комунікативні компетенції. Глобалізація та розвиток міжнародних зв'язків вимагають від сучасних навчальних закладів України, зокрема вищих навчальних закладів, використання інноваційних методів оволодіння іноземними мовами, вбачаючи доцільним впроваджувати CLIL як інноваційну методику підготовки високо кваліфікованих фахівців в різних галузях.